

УДК 342.58

ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИ РОБОТИ ДОРАДЧИХ СЛУЖБ

В.Ф.Яровий, аспірант

Херсонський державний аграрний університет

Вступ. Радикальні зміни, що відбуваються в аграрній сфері, потребують кваліфікованих товаровиробників, здатних забезпечити високу продуктивність своїх підприємств, усталеність і прибутковість застосовуваних виробничих систем на основі досягнень науки і передового досвіду. Вони також повинні вміти користуватися накопиченою науковими установами інформацією, навчитися переборювати існуючі проблеми, самостійно приймати рішення з актуальних проблем господарської і підприємницької діяльності, оцінювати можливі наслідки прийнятих рішень.

Постановка задачі. Підготувати приватного підприємця-аграрника, що володіє цими знаннями, навичками й уміннями покликана дорадча служба (інформаційно-консультаційна служба – ІКС),

яка повинна являти собою частину системи сільськогосподарських знань, переданих сільським товаровиробникам через спеціальні освітні програми, консультування, інформаційне обслуговування, упровадження наукових розробок у виробництво. Така концепція припускає наявність тісних зв'язків між працівниками сільського господарства, освітою, науковими дослідженнями і впровадженням їх у виробництво.

Результат. Враховуючи вищесказане, одним з головних механізмів реформування АПК є розбудова ІКС. В основному, можна погодитися з ученими, точка зору яких узагальнена російськими дослідниками В.М.Баугіним і В.В.Лазовським, які стверджують, що "...з усіх заходів державного регулювання аграрного сектора консультаційна служба є найбільш дієвим, хоча і довгостроковим засобом стимулювання розвитку сільського господарства (збільшення сільськогосподарського виробництва при тих же ресурсах) і формування його конкурентоспроможності. Дослідження показали, що окупність інвестицій у консультаційну службу — одна з найвищих у ряду вкладень в аграрний сектор і набагато перевищує рівень 10-15%, що робить її привабливою для комерційних структур" [6]. Світовий банк у звіті за 1997 р. про всесвітній розвиток також визнає, що інвестиції в аграрну науку і консультаційну службу часто дають найбільш високу окупність, проти інших сфер у сільському господарстві [3].

ІКС створюється і функціонує в інтересах сільського товаровиробника з метою вирішення його проблем і працює на основі довіри і партнерства з ним. Вона допомагає вирішувати не тільки поточні його проблеми, але і прогнозує тенденції розвитку сільського господарства на перспективу і націлює аграрну науку на вирішення питань, що витікають із цих виробничих задач.

Основна мета ІКС полягає у сприянні розвитку аграрного виробництва і поліпшенні соціально-економічних умов життя на селі за рахунок формування системи інформаційної, консультаційної та науково-практичної підтримки як сільськогосподарських товаровиробників, так і інших суб'єктів інфраструктури.

Як відзначається в Концепції становлення і розвитку мережі

сільськогосподарських дорадчих служб в Україні [4], основними завданнями служб є:

- надання практичної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам та сільському населенню в освоєнні методів прибуткового господарювання в умовах ринкової економіки;
- підвищення рівня знань і практичних навичок сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення шляхом активного навчання, демонстраційних показів, надання інтегрованої інформації тощо;
- надання індивідуальних порад конкретним сільськогосподарським товаровиробникам та селянським господарствам з питань маркетингу, менеджменту, застосування сучасних технологій, а також маркетингова діяльність в інтересах розвитку регіону;
- орієнтація аграрної науки на проведення прикладних досліджень відповідно до потреб сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення;
- сприяння органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування у реалізації державної аграрної політики;
- формування інформаційно-консультаційних ресурсів для забезпечення потреб сільських товаровиробників, переробників сільськогосподарської продукції, інших партнерів з агробізнесу усіх форм власності;
- сприяння інноваційно-інвестиційній діяльності підприємств АПК регіону і надання їм допомоги по плануванню господарської діяльності, розробці бізнес-планів, пошуку інновацій та інвесторів;
- сприяння в освоєнні сучасних технологій, нової техніки й інших інноваційних ресурсів;
- підготовка і перепідготовка спеціалістів для ІКС регіону.

Методи роботи сільськогосподарських дорадчих служб в Україні включають взаємодію з користувачами сільськогосподарських дорадчих послуг виключно на засадах консультування, навчання, переконання на добровільній основі, без застосування будь-яких дій примусового характеру (як то: адміністративний

вплив, розподіл матеріальних ресурсів, фінансів, інспектування, контроль тощо).

Виходячи з цього, ефективність функціонування ІКС визначається у процесі:

- збору, узагальнення, адаптації й поширення знань серед зацікавлених суб'єктів аграрного сектора економіки і соціальної інфраструктури села, його населення з усіх питань організації та ведення виробничої й невиробничої діяльності;
- надання послуг товаровиробникам, підприємствам переробки і торгівлі, іншим суб'єктам АПК, а також фізичним і юридичним особам щодо використання сучасних технологій виробництва, організації та управління, у тому числі у вирішенні проблем неплатоспроможності, бізнес-плануванні й маркетингу;
- здійснення дослідно-демонстраційної діяльності з пропаганди і поширення нових видів культур і технологій у сфері агропромислового виробництва.

Світова практика показує, що однією з ключових умов ефективного функціонування ІКС є стала державна підтримка. Держава проводить у життя свою аграрну політику, використовуючи можливості інфраструктури, і може взяти на себе значні витрати на період її становлення [2].

Слід зазначити, що функціонування інформаційно-консультаційної інфраструктури повинно фінансуватися за рахунок регіональних бюджетів і залучення позикових коштів, наприклад, Міжнародного банку реконструкції і розвитку, грантів міжнародних організацій, позабюджетних фондів. На загальнодержавному рівні, в основному, повинна здійснюватися інформаційно-методична підтримка, а також централізована підготовка кадрів для ІКС.

З іншого боку, закордонний досвід функціонування інформаційно-консультаційних служб показує, що платні послуги можуть стати одним із джерел додаткового фінансування ІКС [1].

Введення плати за надані послуги сприяє підвищенню якості виконаних робіт та відповідальності за них спеціалістів, прагненню останніх до навчання й підвищення кваліфікації з метою підтриман-

ня прибутку від своєї діяльності. Введення платних послуг орієнтує підрозділи ІКС на вирішення найбільш актуальних завдань сільських товаровиробників, а також забезпечує зворотний зв'язок фахівців із сільськими товаровиробниками, зміцнює довіру товаровиробників до фахівців ІКС. Крім того, стягування плати за консультаційні послуги дозволить чіткіше реагувати на зміни, які відбуваються на споживчому ринку, що регулюється за власними законами, правильніше відбиватиме значущість служби, виявлятиме орієнтири дальшого розвитку.

25 листопада 2003 року Верховна Рада України прийняла за основу проект Закону України “Про сільськогосподарську дорадчу діяльність” (Постанова ВР України № 1333-IV). Проект Закону визначає правові та організаційні засади сільськогосподарської дорадчої діяльності та регулює відносини у цій сфері.

Висновок. Створення і функціонування служби потребує підготовки висококваліфікованих кадрів спеціалістів і консультантів різного рівня, що володіють педагогічним досвідом, методами і засобами інформаційно-консультаційної служби, тобто спеціалістів, що поєднують у собі функції дослідника, консультанта і викладача.

Ефективна діяльність ІКС неможлива без добре розробленої системи підготовки і перепідготовки спеціалістів-консультантів різного рівня — державного, регіонального й особливо районного. На нашу думку, основною діючою ланкою ІКС повинні бути районні служби. Від досвіду і знань спеціалістів цієї ланки багато в чому залежатиме ефективність усієї служби.

Більш якісно виконувати ці функції ІКС зможуть за умови впровадження в практику роботи сучасних інформаційних технологій збору і розповсюдження економічної, ринкової і науково-технічної інформації, що базуються на використанні комп'ютерів і телекомунікаційного зв'язку. Тому перехід управлінців на використання сучасної комп'ютерної техніки та освоєння ними нових інформаційних технологій також є невід'ємною складовою удосконалення управління АПК.

Забезпечення клієнта інформацією є одним із основних завдань консультивання. Консультаційні служби за кордоном зберігають інформацію і багато з них стали справжніми експертами по її збору та обробці. Деякі фірми почали створювати спеціалізовані банки даних, шукають нові шляхи роботи з інформацією і використовують її для надання клієнтам нових форм (видів) послуг. Україна тільки розпочала формувати свої інформаційні ресурси, які вивчають професійні бази даних. Засобом доступу до світових інформаційних ресурсів є комп'ютерна мережа Internet [5].

Таким чином, структура інформаційно-консультативних служб регіону виступає істотним елементом оптимізації виробничої інфраструктури сільськогосподарської спеціалізації на регіональному рівні. Особливості перехідного періоду зумовлюють визначальну роль держави у створенні й забезпеченні функціонування ІКС, що передбачає як часткове відшкодування витрат на надання платних консультаційних послуг виробникам сільськогосподарської продукції, так і фінансування суспільно корисних послуг у системі АПК регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Agriculture: perspectives for advisory work in the context of the future evolution of agriculture [Сільське господарство: перспективи консультативної діяльності в контексті подальшої еволюції сільського господарства. Матеріали семінару, проведеного в Ірландському інституті у справах Європи (Брукс-траат, 1 3000 Лувен, Бельгія) 2-5 грудня 1986 р.
2. Ameur C. Agricultura1 extension. A step beyond the next step [Інформаційно-консультативна служба сільського господарства: крок за кроком]. – Washington (D.C.), 1994 – VIII.
3. World Bank (1997), The State in A Changing World. World Development Report/-NY: Oxford University Press, World 1997.
4. Концепція становлення і розвитку мережі сільськогосподарських дорадчих служб в Україні. Затверджена Наказом Мінагрополітики, УААН, НАУ № 114/36/165 від 25 квітня 2001 року.
5. Лиходедов Н.П., Товстух Л.Е, Информационные ресурсы для бизнеса. С.-Пб.: 000 ИПК "Бионт", 1998.-184 с.
6. Питання функціонування служб ринкової інформації і регулювання ринку сільськогосподарської продукції і продовольства: Матеріали міжнародної конференції "Ринкова інформація й аналіз". – Львів, 2000.